5 класс

Тема: Тән ағзалары. Башҡорт телендә эйәлек төшөнсәһе.

Маҡсат: 1 (өйрәтеүсе): башҡорт телендә эйәлек төшөнсәһен аңлатыу, кеше, һаулыҡ темалары буйынса һүҙлек запасын байытыу һәм уларҙы телмәрҙә ҡулланырға өйрәтеү;
2 (тәрбиәләүсе): үҙ-ара итәғәтле аралашыу формаларын нығытыу, телгә иғтибарлылыҡ, ихтирам тәрбиәләү;
3 (үҫтереүсе): фекерләү ҡеүәһен, тасуири уҡыу күнекмәләрен үҫтереү.

Йыһазландырыу: проектор, компьютер, карточкалар, һүҙлектәр

Үҙләштереү өсөн һүҙҙәр: таҙарт, йыу, ауырта, уйна, шыу, һыу ин, тара/тарама, аша

Дәрес барышы

I. Ойоштороу мәле.

Хәйерле көн теләп, ҡояш ҡалҡа,
Уяналар ауыл, ҡалалар
Үҙ телемдә һеҙҙе сәләмләйем:
Хәйерле көн һеҙгә, балалар!

Кәйефегеҙ нисек, балалар? Өҫтәлдәрегеҙҙә смайлдар ята, кәйефегеҙгә тура килгәнен күрһәтегеҙ әле. Афарин!

Бөгөнгө беҙҙең дәресебеҙ ҙә ошо ҡояш һымаҡ матур, йылы һәм күңелле үтер тип ышанам.
(таҡтаға ҡояш һүрәтен ҡуйыу). Дәресебеҙҙе башлайыҡ.

II. Фонетик күнегеү.

Иғтибар менән слайдҡа ҡараһағыҙ бөгөн дәрестә нимә эшләйәсәгебеҙҙе әйтерһегеҙ.
(Дәрестә яҙырбыҙ, уҡырбыҙ, уйнарбыҙ)
Ә теманы белгегеҙ киләме? Бөгөнгө лексик тема таҡталағы калейдаскопта йәшенгән. Т хәрефенән башлап, иғтибар менән һыҙыҡтар буйлап хәрефтән хәрефкә күсеп уҡығыҙ. Дөрөҫ уҡыһағыҙ, бөгөнгө теманы белерһегеҙ.
(Тән ағзалары)

Ҡара, ҡара, бармағым!
(Бер бармаҡты күҙ алдында тотоп тирә-яҡҡа йөрөтөү)
Ҡара, ҡара, күҙҙәрем!
(Күҙҙәрҙе хәрәкәтләндереү)
Ишет, ишет, ҡолағым,
Уҡытыусы һүҙҙәрен!
(Ҡолаҡҡа еңелсә массаж)

Дәрестә мине тыңлап ҡына ултырһағыҙ тик яҡшы билдәләр генә алырһығыҙ.
Ә был шиғыр нимә тураһында? Ә һеҙ тағы ла тән ағзаларын беләһегеҙме? Әйҙәгеҙ тикшереп ҡарайыҡ.

III. Теманы үҙләштереү.

Интерактив таkтала Батыр менән Гүзәл исемле kыҙ, улар тән өлөштәрен башkортса әйтә алмай. Уларға ярҙам кәрәк. Ҡағыҙ биттәрендә тиҙ генә тәржемә итеп бирәйек уға.
голова
рука
нога
глаза
шея
За каждый правильный ответ 1 балл. Давайте поменяемся работами и проверим.

IV. Ҡарағыҙ әле, беҙгә Батыр рәхмәтен әйтеп хат ебәргән.
«Башkорт телендә эйәлек төшөнсәһе» (Понятие принадлежности в башкирском языке) Хат эсендә карточкалар.
Уkыусылар kарай һәм уkый, һығымта яһай.
- Тимәк, әйҙәгеҙ һығымта яһап kарайыk. Рус телендә эйәлек төшөнсәһе нисек барлыkkа килгән? Ә башkорт телендә?
В башкирском языке принадлежность можно обозначить тремя способами:
1) при помощи притяжательных местоимений: минең kул- моя рука
2) при помощи притяжательных окончаний: kулым - моя рука
3) при помощи притяжательных местоимений и притяжательных окончаний (двойная принадлежность): минең kулым – моя рука.
- Тимәк беҙгә дөрөҫ итеп ялғауҙар kулланырға өйрәнергә кәрәк.

<u>V. Теманы нығытыу. Телмәр үҫтереү.</u>
-Әйҙәгеҙ теманы нығытайыk, буталып китмәҫ өсөн.
- Мин һеҙгә өс һүҙ әҙерләнем (таkтала: *тел, kул, сәс* һүҙҙәре яҙылған), әйҙәгеҙ шуларҙы эйәлек заттары менән үҙгәртәйек. Өс уkыусы таkтаға сыға, kалғандар дәфтәрҙә эшләй.
Беренсе рәт – *тел* һүҙен;
икенсе рәт – *kул* һүҙен;
өсөнсө рәт – *сәс* һүҙен үҙгәртә.
Эш дәфтәрҙәрен асып бөгөнгө числоны, класс эше һәм теманы яҙып kуяйыk.

Егерме туғыҙынсы ғинуар.
Класс эше.
Башkорт телендә эйәлек төшөнсәһе.
(Обозначение принадлежности в башкирском языке)

Шулай итеп , беҙ бөгөн нимә тураһында һөйләштек?
Башkорт телендә эйәлек төшөнсәһе нисек барлыkkа килә?

<u>VI Өйгә эш</u>. Батыр менән Гүзәл һеҙгә был карточкаларҙы бүләк итәләр. Артында kарағыҙ әле өйгә эш тип яҙылған. Бирелгән һүҙҙәрҙе дәрестә эшләгән һымаk зат буйынса үҙгәртерһегеҙ.
- Мин арып киттем, ә һеҙ?

ЯЛ МИНУТЫ. Беренсе класта ятлаған шиғырығыҙҙы ҡабатлайыҡ әле.

Был мин.
Бына танауым,
Был минең ҡашым,
Күҙем, ҡолағым,
Ә бына башым.
Ҡулды күтәрҙем-
Аяҡ тыпырлай.
Үҙенән-үҙе
Бейергә һорай.
(Рәсимә Ураксина)

VII. Афарин, беҙҙең хатта тағы бер нәмә бар. Нимә ул? ҡарайыҡ әле. Батыр менән Гүзәл һөйләм төҙөргә тырышҡан, ләкин дөрөҫ төҙөмәгәндәр. Әйҙәгеҙ тәржемә итеп ҡарайыҡ

Интерактив тактала һөйләмдәр яҙылған тик бөтәһе лә дөрөҫ түгел, әйҙәгеҙ бергәләп ҡарайыҡ. Дөрөҫ һәйләм булһа + ҡуябыҙ, дөрөҫ булмаһа -.

Теге ситкә алып ҡуйған биттәрегеҙҙе алығыҙ. Һүҙлектәр менән ҡулланырға ярай.

1. Мин иртәнсәк теш таҙартам. +
2. Мин эҫе һыу менән йыуынам.-
3. Иртәнсәк зарядка эшләйем.+
4. Күҙем ауыртһа компьютер уйнайым.-
5. Йөй көнө саңғыла шыуам.-
6. Йәй көнө йылғала һыу инәм.+
7. Мин спорт яратам.+
8. Тамағым ауыртһа тундырма ашайым.-

Башта таныш булмаған һүҙҙәр менән танышып китәйек. Һүҙлек дәфтәренә яҙып ҡуялар

(таҙарт, йыу, ауырта, уйна, шыу, һыу ин, тара/тарама, аша) тәржемәһен әйттереп яҙҙыртыу.

-Дөрөҫ ыңғай һөйләмдәрҙе барыһын да үтәп торһағыҙ сәләмәт булырһығыҙ. . Һәр ваҡыт һау-сәләмәт булыу өсөн, шәхси гигиена ҡағиҙәләрен үтәргә, иртән һалҡын һыу менән йыуынырға, теш тәрегеҙҙе ваҡытында таҙартырға, зарядка яһарға кәрәк икәнлеген онотмағыҙ. Шул саҡта һеҙ беҙҙең ҡояшыбыҙ һымаҡ матур, алсаҡ йөҙлө, көләс буласаҡһығыҙ.

Кемдәр 18-23 балл йыйған «5»,
12-17 балл «4».
-Һеҙгә дәрес оҡшанымы? Әйҙәгеҙ әле кәйефегеҙҙе тикшереп ҡарайыҡ. Ҡайһы смайл һеҙгә оҡшай күтәрегеҙ әле. Рәхмәт.

Дәресте анализлау.

Федераль дәүләт белем биреү стандартында уkыусыларҙа компетентлыk формалаштырыу, белем алыу, уны практикала kулланырға һәм толерантлыkkа өйрәтеүсе төп бурыстарҙың береһе тип kарала. Яңы стандарт шарттарындағы төп тәрбиәүи бурыстарҙы күҙ уңында тотоп, мин бөгөн <u>**«Башkорт телендә эйәлек төшөнсәһе», «Тән ағзалары» темаһына**</u> дәрес күрһәттем.

Дәрескә kарата <u>**өс маkсат**</u> kуйылды: 1 (өйрәтеүсе): башkорт телендә эйәлек төшөнсәһен аңлатыу, кеше, һаулыk темалары буйынса һүҙлек запасын байытыу һәм уларҙы телмәрҙә kулланырға өйрәтеү;2 (тәрбиәләүсе): үҙ-ара итәғәтле аралашыу формаларын нығытыу, үҙ һаулығына kарата иғтибалы булыу, телгә иғтибарлылыk, ихтирам тәрбиәләү; 3.(үҫтереүсе): фекерләү kеүәһен, тасуири уkыу күнекмәләрен үҫтереү. Маkсаттан сығып түбәндәге <u>**бурыстар**</u> билдәләнде:

-уkыусыларҙың белемдәрен дөйөмләштереү, тәрәнәйтеү;

-тасуири уkыу күнекмәләрен үҫтереү;

-башkорт теленә kарата һөйөү тәрбиәләү;

-уkыусыларҙа ыңғай тәҫораттар булдырыу;

-үҙ һәм иптәшендең эшен дөрөҫ баһаларға өйрәтеү.

<u>**Уkытыусының эш планы буйынса**</u> бөгөнгө дәрестә улар «Башkорт телендә эйәлек төшөнсәһе» темаһын нығыттылар. Билдәле булыуынса был тема 2-се класта уk үтелә башлай. Грамматик теманы үҙләштереүҙә булышлыk иткән һәм дәрестең башынан аҙағына тиклем «kыҙыл таҫма» булып телмәр үҫтереү темаһы килә -ул «тән ағзалары». Был да уkыусылар өсөн яңылыk түгел, ул 1-се класта уk үтелә.

Дәрес бирелгән класта <u>28</u> уkыусы, башkорт телен 1-се кластан өйрәнәләр. Мин уларҙы икенсе тапkыр ғына күрһәм дә, башkорт теле буйынса уkыу сифаты юғары ғына тип уйлайым. Уkыусыларҙың белемдәре бар, башkорт телен ҙур теләк менән өйрәнәләр. Бөгөн дә дәрестә «5», «4» билдәһен алған балалар күп булды.

Дәрестең төрөн мин kабатлау һәм нығытыу дәресе тип билдәләйем.

Дәрестең төрөнән сығып түбәндәге этаптар билдәләнде:

I Ойоштороу мәле;

II Фонетик күнегеү;

III Уkыусыларҙың дөйөм белемен тикшереү;

IV «Эйәлек төшөнсөhе» темаhын kабатлау;

V Теманы нығытыу;

VI Өй эшен биреү;

VII «hаулыk» темаhына hөйләшеү;

VIII Дәресте йомғаklау.

Дәрестең үҙенсәлеге түбәндәгегә kайтып kала, hайланған метод hәм алымдар, компьютер менән эш дөрөҫ hәм урынлы kулланылды.

Дәрес отошлорак үтhен өсөн hәм kуйылған маkсаттар үтәлhен өсөн мин түбәндәге методтарҙы kулландым: АСО (карточкалар буйынса эшләү), проблемалы уkытыу методы (проблемалы hорауға уkыусыларҙан яуап эҙләтеү), репродуктив метод йәғни аңлап kабул итеү (уkытыусы-уkыусы формаhында аралашыу булды, таkтаға сығып, таблица буйынса эшләү) ойошторолдо.

Күрhәтелгән дәрестә түбәндәге технологияларҙың элементтары kулланылды:

- сәләмәтлек технологияhы;
- коллективлыk технологияhы;
- компьютер технологияhы;
- уйын технологияhы.

Дәрес барышында индивидуаль hәм коллектив (парлап), фронталь эш төрҙәре үткәрелде.

Дидактик эш төрҙәре: уkыусылар телдән дә (hорауҙарға яуап алыу,hығымта эшләү), яҙма ла (дәфтәрҙә, таkтаға сығып) эшләнеләр.

Дәрестең маkсаттары үтәлде, тип уйлайым.

Өйрәтеүсе маkсат буйынса: әҙер карточкалар һәм рус теле менән сағыштырыу, дәфтәрҙәрҙә индивидуаль эшләү ярҙамында уkыусылар эйәлек төшөнсәһе тураһында белемдәрен нығытты.

Тәрбиәләүсе маkсат буйынса: үҙ-ара итәғәтле аралашыу формалары булдырылды, һаулыkтарына kарата иғтибарҙары йүнәлтелде.

Үҫтереүсе маkсат буйынса: уkыусыларҙың уkыу күнекмәләре фонетик шиғыр һәм һөйләмдәр уkып, һорауҙарға яуап биреп формалаштырылды, фекерләү kеүәһе, kағиҙәләр буйынса һығымтылар эшләп үҫтерелде.

Минеңсә, дәрес яkшы үтте. Планлаштырылған һәр бер этап kаралды. Уkыусыларға дәрес оkшаны, беҙ уны смайлдар аша белдек, тимәк дәрес юkkа үтмәгән.

Үҙемдең сикһеҙ рәхмәтемде, Лена Дәриғәт kыҙына еткергем килә.

Иғтибарығыҙ өсөн рәхмәт!